

PALICSKA ANNA

Az elbizakodottság hibákhoz vezet – A somáliai békefenntartó misszió kudarca

The overconfidence leads to errors - Failure of the Somali peacekeeping mission

*„Jó tett helyébe ne várj semmit.
Örülj, ha egyáltalán jó tettnek minősítik.”
(Sanzsan)*

Absztrakt

Az Egyesült Államok hadseregének történetében egyetlen művelet sem volt olyan veszteségteljes, mint az 1992 augusztusa és 1994 márciusa között zajló somáliai bevetés. Az éhező somáliaiak által kezdetben örömmel fogadott amerikai katonákat lassan belevonták a klánok közötti hatalmi viszályokba és a rosszul meghatározott nemzetépítő missziókba. Ez az esszé a somáliai békefenntartó missziót mutatja be az Egyesült Államok humanitáriánus, politikai és katonai akcióinak szempontjából, melyek célja az ott élő emberek és az állam megóvása volt az anarchiától és káosztól.

Kulcsszavak: Szomália, békefenntartás, misszió

Abstract

In the history of the United States Army no mission has been as costly as the one in Somalia between August 1992 and March 1994. US troops - initially greeted by the starving Somalian people – were slowly dragged into the fight over power between different clans and into ill-defined nation-building missions. This essay presents the Somalian peacekeeping mission in the context of the US humanitarian, political and military missions. Its aim was to prevent the people and the state from anarchy and chaos.

Keywords: Somalia, peacekeeping, mission

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

Napjainkban is igaz DAG HAMMARSKJÖLD (1905-1961, ENSZ főtitkár 1953-1961) klasszikus mondása: „A békefenntartás nem katonáknak való feladat, de csak ők tudják végrehajtani.” A klasszikus békefenntartói feladatok jelentősen átalakultak és kiszélesedtek.¹

Az első feljegyzett katonai erő, amely humanitárius segítséget nyújtott a történelem során, a Nagy Sándor által vezetett gigászi hadsereg volt és azóta is egyfajta elvárás a katonai erőkkel szemben, hogy a fegyveres harcok megvívása mellett foglalkozni kell a civil lakosság problémáival is. Természetesen az általa humanitárius segítségnyújtásnak gesztus értéke volt, hiszen a helyi lakosok nem, mint betolakodót, hanem mint megmentőt láttak így személyében.² Így tehát, Nagy Sándor óta, Napóleonon át, nagy hagyományai lettek a humanitárius segítségnyújtásban az USA haderejének is az ország területén belül és kívül egyaránt. Napjainkban a béketámogató katonai feladatok tervezése és végrehajtása során már nem csak a klasszikusnak számító katonai szempontokat veszik figyelembe, hanem fokozott hangsúlyt kap a műveleti terület civil környezetének, ezen belül is a helyi lakosság kulturális sajátosságainak ismerete.³ Ez a fajta segítségnyújtás azelőtt még soha nem bizonyult annyira veszélyesnek, mint az 1992-es szomáliai beavatkozás, mikor az Egyesült Államok közbeavatkozott annak érdekében, hogy megállítsa az éhezést egy éppen zajló polgárháború kellős közepette. Több száz ezret mentettek meg az éhen halástól, de akaratlanul is beleavatkoztak a szomáliai viszályokba, mely több amerikai katona halálát okozta. Hogyan végződhetett egy alapvetően sikeres misszió ilyen borzalmasan?⁴

Az Afrika szarvának nevezett Szomália még a hidegháború alatt felkeltette az amerikaiak érdeklődését, mikor mind a Szovjetunió, mind az Egyesült Államok azért versengett, hogy világszerte szövetségeseiket szerezzen. A szovjetek támogatták a szomáliai hadúr, Mohammed Siad Barre autoriter rezsimjét, aki 1969-ben jutott hatalomhoz. Siad Barre katasztrofális háborút vívott Etiópia ellen, majd a segítség elapadása után még elnyomóbb rendszert kényszerült bevezetni azért, hogy megtartsa hatalmát. Azonban kormánya ellen lázadások törtek ki, az emberek ellene fordultak, és végül 1991 januárjában el kellett hagynia az országot. Majdnem azonnal újjáéledtek a klánok közötti harcok, melyek a központi hatalom lerombolásához és gazdasági káoszhoz vezettek.⁵

Ahogy Szomália egyre inkább a klánok közötti és etnikai háborúba süllyedt, a regionális hadurak kialakították saját hatalmi központjaikat. Ez a helyzet vezetett ahhoz, hogy harcot indítottak az élelmiszer-ellátmányok megszerzéséért; majd a megszerzett áruért cserébe fegyvereket vásároltak. Ehhez társult még egy súlyos szárazság is, és így az

¹ BOLDIZSÁR Gábor: A kultúranropológia és a jövő tisztképzése, Hadtudományi Szemle 6:(1) pp. 101-106. (2013)

² <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/cuny/laptop/humanrelief.html> (letöltés ideje: 2015.12.08)

³ SZTANKAI Krisztián: A civil-katonai együttműködés, a lélektani műveletek és a kulturális antropológia kapcsolata. Hadtudomány (ONLINE) 22: (10) pp. 1-7. (2012) Forrás:

http://mhitt.eu/2012/2012_elektronikus/2012_e_Sztankai_Krisztian.pdf (letöltés ideje: 2015. 12. 07.)

⁴ The United States Army in Somalia 1992-1994 a

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11. 21.)

⁵ WEISZHÁR Attila – WEISZHÁR Balázs: Háborúk lexikona. Athenaeum Kiadó, 2004. p. 480.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

ország szegényei közül több százezren éheztek. Jóllehet a segélyszervezetek létrehozta menekülttáborokat (az ENSZ 1991-ben nyitott irodát), védelmi pénzt kellett fizetniük a haduraknak, hogy szétoszthassák az adományokat. Azonban ezen szállítmányok nagy része sosem ért el azokhoz, akiknek szüksége lett volna rájuk, mert a hadurak elkobozták őket. A George H. W. Bush-adminisztráció a „Sivatagi vihar” hadművelet friss sikerét ünnepelte, ezért úgy érezte, hogy nem hagyhatja figyelmen kívül a helyzetet, annak ellenére, hogy nyilvánvaló volt a kockázat, hiszen egy belső háborúval küzdő országban készült beavatkozni. Az Öbölháborúban aratott könnyű győzelem és a kevés veszteség miatt nem mérték fel alaposan a helyzetet és a „világ csendőre” szerepet vette magára az Egyesült Államok.⁶

Az ENSZ az egyre súlyosbodó helyzetre 1992 elején reagált. A 751-es számú határozat értelmében felállította a szómáliai ENSZ-missziót (United Nations Operation in Somalia – UNOSOM – továbbiakban UNOSOM). Majdnem azonnal békefenntartók egy kis csoportját telepítették az országba. Az egyre súlyosbodó éhezés miatt az Egyesült Államok vezetése úgy döntött, hogy megindítja a „Provide Relief” nevű műveletet 1992. augusztus 15-én. A kenyai Mombasába telepített C-141C és C-130E típusú szállítógépek segítségével berepüléseket hajtottak végre, így juttatták el az élelmiszert Szomáliába.⁷

Ugyanakkor az ország területén továbbra is elosztási problémák gátolták a segítségnyújtást. Sok támadás érte a nemzetközi szervezetek képviselőit, ellopták az élelmiszert és megölték azt, aki nem fizetett védelmi pénzt. Az ENSZ ezért egy újabb határozatban (794-es számú) elrendelte a katonai beavatkozást, az Egyesült Államok pedig felkészült a „Restore Hope” hadműveletre.⁸

RESTORE HOPE

A Restore Hope kódnevű akció 1992. december 8-án vette kezdetét a UNITAF (Unified Task Force) irányítása alatt. A UNITAF részét képezték amerikai és szövetséges katonák, akik így egy különítményben dolgoztak, de amerikai, és nem ENSZ-irányítás alatt; az ENSZ-nek ugyanis hiányzott a kellő logisztikai, vezetési és irányítási, valamint hírszerzési képessége ahhoz, hogy egy ilyen komplex műveletet végrehajtsa.⁹

December 9-én, a hajnali órákban tengerészgyalogosok és SEAL-operátorok szálltak partra Szomáliában, ahol egyből a média tudósítóival találták szembe magukat. Szerencsére a diplomáciai előkészületek elősegítették a csapatok ellenállás nélküli fogadtatását. Ezek után a szómáliai hadurak gyorsan megegyeztek abban, hogy együttműködnek (lega-

⁶ Tim NEWARK: Sorsfordító ütközetek. Zrínyi Kiadó, 2004. p. 190-194.

⁷ ZSIG Zoltán: A segítő kéz politikája I., Aranyas, 2010\12. pp. 50-54

⁸ Lsd.: Uo.

⁹ The United States Army in Somalia 1992-1994 a

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> címen; Internet, 2015. november 21.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

lábbis egy ideig) és együtt dolgoznak az amerikai csapatokkal annak érdekében, hogy egy relatíve emberséges és biztonságos környezetet alakítsanak ki.¹⁰

A Restore Hope műveletben 23 ország körülbelül 38 000 katonája vett részt és 49 különböző segélyszervezet képviselőivel működtek együtt azért, hogy az éhező embereknek eljuttassák a megfelelő ellátmányokat.¹¹

A segélyszállítványok sikeres célba juttatása előtti legfőbb akadály továbbra is az el-lenségeskedő hadurak közötti viszály volt, pontosabban a Habr Gidr alkánból származó Muhammed Farah Aidid tábornok és az Abgal alkán tagja, Ali Mahdi Mohamed között Mogadishuban. Viszályuk nyílt konfliktushoz vezetett 1991 novemberre és 1992 februárja között, és több ezer ártatlan lakos halálával tetézte az amúgy is szörnyű helyzetet. Oakley, az Egyesült Államok szomáliai nagykövete sikeresen elősegített egy fegyverszünetet a szembenálló felek között. Ugyanakkor sem az ENSZ, sem az Egyesült Államok missziójának okirata nem tartalmazta egyik párt lefegyverezését vagy megtámadását sem. Látszólag a UNITAF-erők semlegesek voltak és csak azért voltak jelen, hogy biztosítsák a segélyszállítványok áramlását. Ezt a feladatot december végére teljesítették is, hiszen több mint 40 000 tonna gabona érkezett meg biztonságban.¹²

Összességében véve a felszabadító misszió jól haladt, egy újabb ENSZ-határozat értelmében pedig kibővítették a nemzetközi haderő feladatkörét és békefenntartóként tevékenykedtek tovább. Úgy tűnt, hogy némileg egy normális állapot kezdett létrejönni és még arra is volt remény, hogy újra létrehozzanak egy szomáliai nemzeti rendőrséget. A UNITAF gondosan megírt működési szabályzata (RoE – Rules of Engagement) limitálta a katonák válaszcsempészésével, hogy emlékeztette őket, nem háborús környezetben vannak, hogy minden személyt méltósággal és tisztelettel kell kezelni, és csak minimális erőalkalmazás volt engedélyezett.¹³

Egészségesen véve az amerikai katonák körültekintően és fegyelmetlenül viselkedtek. Áprilisra már annyira stabilizálódott a helyzet, hogy az Egyesült Államok kormánya úgy döntött, itt az ideje átadni a missziót teljes egészében az ENSZ-nek. Minden akadály és baleset ellenére a Restore Hope művelet sikeres volt abban az értelemben, hogy véget vetett a tömegéhínségnek. A jól felfegyverzett UNITAF egységek gyorsan biztonságot teremtettek az általuk felügyelt szektorokban és a nehézkesen létrejött fegyverszünet továbbra is érvényben maradt a csoportok között. A művelet Continue Hope néven futott tovább, célja már a fegyvercsempészés megakadályozása is volt. Azonban nem sokkal azután, hogy

¹⁰ Operation Restore Hope/Battle of Mogadishu a <http://novaonline.nvcc.edu/eli/evans/his135/Events/Somalia93/somalia93.html> (letöltés ideje: 2015. 11 22.)

¹¹ ERDŐS Attila: Szomália – a nemzetépítés kudarca a http://www.grotius.hu/doc/pub/OSWWDO/2011_221_erdos_attila_szomalia_a_nemzetep%C3%ADtes_kudarca.pdf (letöltés ideje: 2015. 11 15.)

¹² Jeffrey T. MANUSZAK: The United States Army in Somalia 1992-1994 a <http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11 21.)

¹³ Lsd.: Uo.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

májusban az Egyesült Államok teljesen átadta a missziót az ENSZ-nek, ez a helyzet elkezdett darabjaira hullani.¹⁴

UNOSOM II

A UNOSOM II keretén belül az Egyesült Államok erői megőrizték saját nemzeti parancsnoki láncukat, miközben beilleszkedtek az ENSZ struktúrájába. 1993 októberére a UNOSOM II 21 ország több mint 16 000 békefenntartójából állt. November közepére 29 ország 29 732 katonája vett részt a misszióban. Azonban a misszió átadása rosszul kivitelezett volt.

Gyorsan nyilvánvalóvá vált, hogy Aidid, aki időközben megerősödött, kevésbé tisztelte az új felállást. 1993. június 5-én a Szomáliai Nemzeti Szövetség erői bekerítettek és megölték 24 pakisztáni UNOSOM II-katonát. A rákövetkező napon az ENSZ Biztonsági Tanácsa elfogadta a 837-es számú határozatot, melyben még erőteljesebb katonai fellépésről döntött Aidid ellen. Mogadishuban a pakisztáni és olasz erők fegyveres őrjáratokat tartottak városzerte, főként a tragédia helyszínének közelében. Később megbénították a Radio Mogadishut, Aidid propagandaállomását. Ezen kívül megsemmisítették fegyverraktárait és járműveit; június 7-e és 17-e között AC-130-asok bevetésére is sor került (az ezek által okozott polgári áldozatok száma miatt kivonták őket, pedig később októberben nagy szükség lett volna rájuk). Aidid elfogására parancsot adtak ki, június 17-én 25 ezer dollárt tűztek ki a fejére.¹⁵

1993. augusztus 22-én az ENSZ kérésére a Clinton-kormány védelmi minisztere, Les Aspin elrendelte egy speciális egyesített harccsoport (JSOTF) kitelepítését Szomáliába, válaszul Aidid támadására. Ennek a harccsoportnak, melyet Task Force Rangernek hívtak, az volt a feladata, hogy elfogja Aididet, valamint legfőbb hadnagyait és átadja őket a UNOSOM II erőinek. A Ranger harccsoport augusztus 28-án érkezett az országba, majd gyorsan teljesített is hat bevetést – gyakorlatilag mindet ugyanolyan formában tervezték és kivitelezték.¹⁶

Mogadishuban a helyzet romlott a járőrözések ellenére is. Az egyik legerőszakosabb és legköltségesebb eset szeptember 8-án történt, mikor amerikai és pakisztáni katonák útakadályokat takarítottak el egy cigarettagyár közelében. Szomáliai milicisták támadtak rájuk és csak hosszan tartó tűzharc árán sikerült felülkerekedni rajtuk. Szeptember 25-én egy amerikai Black Hawk helikoptert lelőttek és megölték három katonát – ez azért is volt nyugtalanító a többi katona számára, mert a szomáliaiak egyszerűen átalakították a kézi páncéltörő eszközöket, és olyanokkal lőtték ki azt; ilyet azelőtt még sosem tapasztaltak.¹⁷

¹⁴ ZSIG Zoltán: A segítő kéz politikája I., Aranysas, 2010\12. pp. 50-54

¹⁵ Operation Restore Hope/Battle of Mogadishu

<http://novaonline.nvcc.edu/eli/evans/his135/Events/Somalia93/somalia93.html> (letöltés ideje: 2015. 11 22.)

¹⁶ ZSIG Zoltán: Embervadászat II., Aranysas, 2011\1. pp. 50-54

¹⁷ The United States Army in Somalia 1992-1994 a

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11 21.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

Október 3-án újabb bevetésre került sor, ezúttal Aidid erődje volt a célpont a Black Sea nevű hírhedt nyomornegyedben, közel a Bakara piachoz. Értesülések szerint két fontos embere tartózkodott ott. A szárazföldi erők megérkeztek a helyszínre.

A Ranger harccsoport az alábbi egységekből állt: a 75. Ranger ezred 3. zászlóaljának B százada (Bravo Company, [3rd Battalion, 75th Ranger Regiment](#)) (99 fő), a Delta Force C szakaszának körülbelül 20 operátora (C Squadron, 1st Special Forces Operational Detachment-Delta - 1st SFOD-D), valamint az azokat szállító és támogató 160. különleges hadműveleti ezred 1. zászlóaljának helikopterei (1. Battalion, [160th Special Operations Aviation Regiment](#)), továbbá a SEAL egy négy fős raja, de ők nem vettek részt az október 3-i akcióban, főleg „fedetten” dolgoztak. Aidid támogatói azonban tüzet nyitottak rájuk. A rohamcsapat elfogta a célszemélyeket és 22 társukat és a konvoj kocsijaiba akarta őket rakni, mikor egy köröző MH-60-as Black Hawk-ot eltalált egy RPG és körülbelül három háztömbbel arrébb lezuhant. A helyzet ezután még rosszabbra fordult. Mindegyik MH-60-asra lőttek, melyek közül egy le is zuhant kevesebb, mint egy mérföldnyire délre az elsőként lezuhant helikoptertől. Szomáliaiak egy csoportja lerohanta a második becsapódás helyszínét és a hősiesség ellenére mindenkit megölt az egyik pilóta kivételével, akit foglyul ejtettek.¹⁸ Összességében véve az akció rengeteg áldozattal járt. Tekintve, hogy körülbelül 160 amerikai vett részt az akcióban, körülbelül 60%-os volt a veszteség, amiből az elesettek száma 17%-os veszteség volt.¹⁹

Ezen események után a már amúgy is összetett és bonyolult misszió sorsa drámai fordulatot vett. Az október 3-4-i összecsapás következményeként az Egyesült Államok katonai jelenléte jelentősen megnőtt Szomáliában, jóllehet ez csak ideiglenes volt. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a Clinton-adminisztráció inkább azért küldte ezeket az erőket a helyszínre, hogy megkönnyítse a csapatok kivonását az országból, valamint, hogy nyomás alá helyezze a szomáliaiakat a fogva tartott pilóta és a halottak kiszolgáltatása kérdésében - mintsem hogy arra használja őket, hogy megbüntesse Aidid-et. Eldöntötték azt is, hogy megszüntetik az erő alkalmazását Aidid-del szemben, kivéve abban az esetben, ha szükséges az önvédelem. Később pedig bejelentették, hogy az Egyesült Államok minden erejét kivonja Szomáliából legkésőbb 1994. március 31-ig. Elszántan igyekeztek mindenkit a leghamarabb kivonni onnan. Ezután csak önvédelem céljából küldtek oda katonát, nem azért, hogy támadó műveleteket kezdeményezzenek a későbbiekben.²⁰

Oakley nagykövet tárgyalásokba kezdett Aidid-del, aki beleegyezett abba, hogy „jóindulatból” szabadon engedje a sérült Durant, majd pedig tüzszünetet hirdetett. Ennek ellenére hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az Egyesült Államok szerepe ezennel véget ért Szomáliában és hogy az ENSZ nem kap több segítséget a hadtörtől és klánjától. Az amerikai csapatok nagy része 1994. március 25-ig elhagyta Szomáliát, befejezván ezzel a Continue Hope

¹⁸ ZSIG Zoltán: Embervadászat III., Aranyas, 2011\2. pp: 21-24.

¹⁹ 18 amerikai + 1 fő malajziai halt meg. A sebesülteket tekintve megoszlanak a források, sokan beleveszik a stadionban megsebesülteket, sok helyen 84 főt írnak, de a legtöbb helyen 73-ra teszik a számukat.

²⁰ ZSIG Zoltán: Embervadászat III., Aranyas, 2011\2. pp: 21-24.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

hadműveletet. Az ENSZ és az Egyesült Államok összes személyzetét kivonták 1995 márciusáig.²¹

Minden arra irányuló erőfeszítés, hogy megbékítsék a szomáliai szembenálló feleket haszontalannak bizonyult és a nemzetközi közösség fokozatosan elvesztette a türelmét a politikai eredmények hiányának következtében. Az Egyesült Államok, mint ezen közösség része, nagyfokú hozzájárulással segítette a szomáliai humanitáriánus missziót több mint két éven keresztül. Az éhezést megállították és több százezer életet mentettek meg. Ezen eredményeket főként a művelet kezdeti szakaszában érték el.²²

ZÁRÓ GONDOLATOK

„Senki iránt nem táplál hevenyebb gyűlöletet az ember, mint a jötevője iránt.” (Frederick Forsyth)

Az Egyesült Államok 1992 decemberében érkezett Szomáliába azért, hogy megállítsa az éhínséget. Jóllehet ezt a célját teljesítette, a kaotikus politikai helyzet a mélybe rántotta az Egyesült Államokat és szövetséges erőit egy végeredményben rosszul szervezett ENSZ nemzetépítő misszióba. Egy olyan országban történt mindez, ahol az Egyesült Államok, talán naivan, elvárt volna némi hálát segítségéért cserébe, mindezek ellenére csapatainak egyre növekvő ellenszennvel kellett szembenéznük, ahogyan egyre inkább belekeveredtek abba, hogy felállítsanak egy stabil kormányt. A UNOSOM/UNITAF misszió korszakhatárnak mondható a második és harmadik generációs ENSZ-békefenntartó missziók között, hiszen ezen műveleteknek már meg kellett birkóznuk a népirtással, a humanitáriánus katasztrófával és az államépítéssel is – jelen esetben Szomáliában nem volt állam.²³

A misszió sikertelensége döbbenetes hatással volt az Egyesült Államok világpolitikájára az évtizedben: egy évvel később nem jelentek meg Ruandában; a boszniai háborúba pedig csak a fordulópontnak tekinthető 1995. júliusi szrebrenicai mészárlás után avatkoztak be; Koszovóban és Irakban pedig csak légi hadműveletekben vettek részt.

A klánok és politikai entitások összekovácsolására tett katonai és diplomáciai erőfeszítések bukásra voltak ítélve. A szomáliai emberek saját vezetőik áldozataivá váltak, de 42 amerikai halt meg és több tucatnyian megsérültek, mielőtt az Egyesült Államok úgy döntött, hogy kivonja csapatait. Az amerikai katonai erő megteremtette a béke feltételeit az éhínség és a polgárháború közepette, de a szembenálló felek még nem fáradtak bele a harcba és még nem álltak készen arra, hogy abbahagyják egymás öldöklését. Nem volt béke, amit fenn lehetett volna tartani.²⁴

²¹ The United States Army in Somalia 1992-1994 a

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11 21.)

²² Operation Restore Hope a http://www.globalsecurity.org/military/ops/restore_hope.htm (letöltés ideje: 2015. 11 21.)

²³ BOLDIZSÁR Gábor: Civil - katonai - rendőri - nemzetbiztonsági együttműködés. In: Dobák Imre (szerk.) A nemzetbiztonság általános elmélete. 363 p.

²⁴ The United States Army in Somalia 1992-1994 a

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11 21.)

A

kor sajátossága, hogy a háborús körülmények megváltoznak. Hagyományos értelemben vett háborút a hadtudomány jeles képviselői már nem prognosztizálnak. A mai modern háborúkat államon belül vívják, polgárháborús viszonyokat hozva lérté ezáltal egy országon belül, faji, kulturális, vallási, különbségekre hivatkozva tépik ketté országukat, a hatalom megszerzéséért. A megváltozott körülmények változást indukáltak a nemzetközi katonai műveletekben is. Egyre nagyobb jelentőséggel bírnak az olyan képességek/eszközök, amelyek a civil lakosságot célozzák meg és velük együttműködve próbálják megoldani az ország társadalmi, biztonsági és gazdasági problémáit.²⁵

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BOLDIZSÁR Gábor: A békeműveletekben való részvétel hatása a Magyar Honvédségre, PhD értekezés, Budapest, 2008
- [2] BOLDIZSÁR Gábor: Civil - katonai - rendőri - nemzetbiztonsági együttműködés. In: Dobák Imre (szerk.) A nemzetbiztonság általános elmélete. 363 p.
- [3] ERDŐS Attila: Szomália – a nemzetépítés kudarca a http://www.grotius.hu/doc/pub/OSWWDO/2011_221_erdos_attila_szomalia_a_nemzetep%C3%ADtes_kudarca.pdf (letöltés ideje: 2015. 11 15.)
- [4] Jeffrey T. MANUSZAK: The United States Army in Somalia 1992-1994 a <http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltés ideje: 2015. 11 21.)
- [5] SZTANKAI Krisztián: A civil-katonai együttműködés, a lélektani műveletek és a kulturális antropológia kapcsolata. Hadtudomány (ONLINE) 22: (10) pp. 1-7. (2012) Forrás: http://mht.eu/2012/2012_elektronikus/2012_e_Sztankai_Krisztian.pdf (letöltés ideje: 2015. 12. 07.)
- [6] Tim NEWARK: Sorsfordító ütközetek. Zrínyi Kiadó, 2004. p. 190-194.
- [7] WEISZHÁR Attila – WEISZHÁR Balázs: Háborúk lexikona. Athenaeum Kiadó, 2004. p. 480.
- [8] ZSIG Zoltán: A segítő kéz politikája I., Aranyas, 2010\12. pp. 50-54
- [9] ZSIG Zoltán: Embervadászat II., Aranyas, 2011\1. pp: 50-54
- [10] ZSIG Zoltán: Embervadászat III., Aranyas, 2011\2. pp: 21-24.
- [11] SZTANKAI Krisztián: Cultural Intelligence (IC/CULTINT): avagy a kulturális antropológia helye és szerepe a hírszerzésben. Hadtudományi Szemle, (eISSN: 2060-0437) 6: (3) pp. 131-137. (2013)

²⁵SZTANKAI Krisztián: Cultural Intelligence (IC/CULTINT): avagy a kulturális antropológia helye és szerepe a hírszerzésben. Hadtudományi Szemle, (eISSN: 2060-0437) 6: (3) pp. 131-137. (2013)